

Poštnina plačana v gotovini.

ŽIVLJENJE

25. KNJIGA

ŠT. 8.

LETO XIII.

IN SVET

19

LJUBLJANA

39

„Življenje in svet“

Ilustrirana revija za poljudno znanstvo, leposlovje in javna vprašanja.

Izhaja dvakrat na mesec. — Celoletna naročnina 84 din, polletna 42 din, četrtletna 21 din, mesečna 8 din. — V Italiji 48 lir, v Franciji 50 frankov, drugod v inozemstvu 2½ dolarja. — Naročnina se plačuje vnaprej. — Posamezni zvezki po 3 din.

Št. ček. rač. pri Poštni hranilnici v Ljubljani 10.540.

Urejuje in za uredništvo odgovarja

IVAN PODRŽAJ

Uredništvo ne vrača rokopisov, ki jih ni naročilo. — Dopisi za uredništvo naj se pošiljajo na urednikov naslov: Ljubljana I, predal 171.

Uprava: Ljubljana, Aleševčeva ul. 16.

Oglasi po dogovoru

Izdaja za konzorcij Iv. Podržaj. — Tisk Narodne tiskarne d. d. v Ljubljani, predstavnik Fran Jeran.

VSEBINA ŠT. 8:

Spolno življenje rastlin (dr. Erka) — Egomet roma z doma (dr. A. Debeljak) — Pomladna utrujenost (Sucidem) — Na poti iz Splita v Mostar (E-a Er) — Godovanje (A. Kappus) — Galijaki na Sahalinu (Iv. V.) — Prebrisani jež (nk) — Parcela 32 (E. Pérochon) — Čarovno zdravljenje (Ade) — Primi ga, primi, pa mu knofe poreži! (D) — Novinomerstvo (Ade) — Sport v živalskem svetu (elko) — Mehika (N K) — Rekordna palača (K) — Samo ošabnost? — Modest Petrovič Musorgski (N. K.) — Stanislav Wyspianski (nk) — Star grob — Najdaljša električna železnica — Prebogati knezi — Rod umira — Verska statistika — Dolgo ime, prazna mošnja — Naš pes

Naslovna slika: Niko Pirnat, Knez Pribina

Urednikov imprimatur 13. IV. 1939.

V prihodnjih zvezkih bodo poleg že naznanjenih izšli naslednji prispevki: O poteh našega jezikoslovja — »Tič Bogdal nosi deco« — Norvežan, individualist — Divjad se premika — Sodobni Edip na pošti — Dosmrtno kodranje i. dr.

Spolno življenje rastlin

Dr. Erka

Rastlinje je nedvomno nastalo v vodi in življenju v vodi so se morale prilagoditi tudi možnosti za razmnožitev. Z rastjo poedinega bitja, ki je šla preko neke mere, je v najtesnejši zvezi delitev v dve ali več enakovrstnih bitij, pri čemer sprva gotovo ni šlo za kako ločitev spolov. Sicer pa gre tu za najmanjša bitja z lastnostmi stanice. Bakterije, enostanične alge itd. spadajo sem. Čeprav nastajajo pri delitvi večinoma enake stanice, se vendarle lahko dogodi, da delci niso enaki, da so zdaj manjši, zdaj večji. Temeljna dedna snov prehaja vzlic temu nanje. Toda od neenakih delcev, posebno v primeri delitve v več stanic, so edine razlike v življenjskih sposobnostih. Male celice so gibčnejše od večjih. V vodi potujejo in izdelajo koristna vesla, nitke, ki jih nosijo z bliskovito brzino sem in tja. Te stanice so same zase prešibke, da bi tvorile iz sebe novo stanico, zato iščejo zveze z drugimi stanicami iste vrste, kakor se je to pri pripravah za delitev včasih tudi dogodilo. Združitev ustvarja obnovitev gradbenih snovi v stanicah. V našem primeru pa razmnožitev sploh omogoča.

Od nastopa obeh medsebojno različnih delnih stanic govorimo o moških in ženskih spolnih stanicah, o spolni razmnožitvi. Nadaljnji razvoj rastlin si je ta način razmnožitve načelno obdržal. Seveda so bile mogoče pri tem najbolj nenavadne različice, ki so v glavnem združene z nadaljnjim socialnim razvojem v stanične združbe, stanične države, in z delitvijo dela med stanicami. Nastali so organi s posebnimi nalogami, ki so celotni stanični združbi prinašale največ koristi. Določenim staničnim skupinam je bila pridržana tvorba spolnih stanic, to se pravi: nastali so moški in ženski spolni organi. Moški spolni organi spuščajo v času svojega najvišjega razvoja majčkene rojne stanice pogostoma v velikanskem številu. To so spermatozoi, »semenske živalce«, čeprav v resnici niso nikake živalce. Ženski organi so tvorili debele, dobro rejene jajčne stanice.

V vodi pridejo spolne stanice brez posebnih ovir druge k drugim, kajti večina nosilcev spolnih stanic biva v združbah medsebojno tako blizu, kolikor to dopuščajo pogoji za lastno rast. Če pomislimo, da so roječe semenske stanice na poti do jajčnih stanic predane raznim oviram in nevarnostim, je umevno, da odhaja na poedino jajčno stanico po sto, tisoč in še dosti več semenskih stanic, od katerih ena sama zadostuje za njeno oploditev. Toda pri vsej razsipnosti bi bil ta način razmnožitve vendarle negotova igra z naključjem, če bi rastlina ne imela na razpolago pripomočkov, ki delujejo proti naključni igri.

Na tej stopnji rastlinskega razvoja so starodavne vrste halog. Stvorile so si spermatozoe in jajčne stanice, imajo torej spolno razmnožitev. Če pogledamo roj njihovih spermatozoev pod drobnogledom, tedaj v kapljici vode kar mrgoli repatih, živahnih stanic. Če damo v kapljo jajčno stanico iste vrste, prične nanjo kmalu pravi divji pogon spermatozoev, ki so spoznali, da pripada jajčna stanica njihovi vrsti. To se mora na kakršen koli način očitovati. Prof Pfeffer je odkril, da gre tu za snov, za nekakšne vrste dišavo, ki se razširja po vodi. Razredčenost v razmerju 1 proti 100.000 še vedno zadostuje, da spermatozoi doženejo navzočnost jajčne stanice. Draž-

ljaj te snovi je tako močan, da se prične debela, neokretna jajčna stanica v navalu semenskih stanic vrteti, dokler se eni izmed semenskih stanic ne posreči, da se zarije vanjo. Tedaj je dražljaja namah konec, izločevanje dražilne snovi preneha, spermatozoi se pričnejo od jajčne stanice umikati. To se dogaja z nebitvenimi razlikami pri vsaki oploditvi v vodi živečih nižjih rastlin.

Ko je začela rastlina prodirati na kopno, je morala spremeniti marsikaj na svojih organih, žilavo pa se je držala še dolgo tega načina razmnoževanja. Spolno razmnožitev, pri kateri se morata srečati za oploditev dve različno oblikovani stanici, je obdržala kot temelj nadaljnjega razvoja. Še vedno je oddajala spermatozoe, ki so s svojimi veslaškimimi dlačicami zahtevali vode, da so se lahko premaknili s kraja. Primer, kako dobro zna rastlina tu izkoristiti dane prilike, nam daje mahov cvet. Na vrhu mahove rastline je šop tesno zvezanih listkov, iz katerega poženejo podolgovate, betom podobne tvorbe. V notranjosti teh tvorb razpadejo v času dozorelosti stanice v neštete moške stanice. Rosa ali kaplja dežja razbije steno in po kaplji gomazijo potem sproščeni spermatozoi. V sosedstvu moških kličnih cevi sedi v istem listnem košu večje število nenavadnih stekleničk z dolgim vratom. V takšni posodi počiva jajčna stanica in čaka, da najde semenska stanica skozi ozki vrat pot do nje. Da se oploditev pospeši, razpade notranji del vratu in spusti v vodo dražilno snov. Takoj se spermatozoi, kakor da jih priteguje magnet, spustijo proti steklenici. Najhitrejši in najmočnejši med njimi se združi z jajčecem. Iz oplojenega jajčeca vzraste nitka, ki ima na koncu debelino, v kateri se stvorijo na nespolen način nešteti razmnoževalni praški, mahovni trosi. Iz njih nastajajo spet prave mahovne rastlinice, ki predstavljajo novo življenjsko obliko oziroma spomin na prastaro obliko. Kapica s trosi predstavlja namreč vmesno pokolenje s spominom na tiste čase, ko se je rastlinstvo razmnoževalo še nespolno, s preprosto stanično delitvijo. Podobno se razmnožujejo tudi praproti. Njih mične pahljače so nositeljice trosov, ki ne potrebujejo spolne oploditve. V kupčkih in progah sedijo na spodnjih straneh listov. Suša jim ne more do živega, kakor ne mahovim trosom. Veter jih raznaša in kjer dobe ugodna tla, prične rasti. Zrasejo pa le v plosko, zeleno luskino, ki se na njeni spodnji strani razvijejo potem prave spolne stanice. Med luskino in zemljo je dovolj vlage, da zadostuje za roječe spermatozoe, ki jih tudi dražilna snov privede do jajčeca. Šele iz oplojenega jajčeca zraste prava praprota.

Kar se tiče teh dražilnih snovi, je Pfeffer že pred kakšnimi štiridesetimi leti ugotovil, da so različne. Mahovi izločujejo trsni sladkor, praproti jabolčno kislino. Število teh različnih dražilnih snovi mora biti že zato veliko, da najdejo spermatozoi v mešanici mnogih jajčnih stanic tiste, ki pripadajo njihovim vrsti. Za ohranitev vrste je neobhodno potrebno, da imajo spermatozoi do čudovitosti izoblikovan čut za pravo snov, kajti drugače bi se dogajala mešanja, ki jih narava kot ohranjevalka čistih vrst ne bi mogla dopuščati.

Prekoštevlni uradnik mora imeti dva nazora o istem predmetu: enega za svoje osebno zadoščenje, ako ima kaj vesti, kar pa ni nujno, drugega da se prikupi svojemu predstojniku, kar pa je potrebno.

Joseph Delarosa

Egomet roma z doma

Dr. A. Debeljak

V Ljubljani je hudir, ki dan na dan žre fige, od sebe pa ne da najmanjše knjige...

Takole mi utegne presukati Prešernove besede g. urednik na moj rovaš, ker mu že toliko časa nisem prinesel nobene daljše stvari s svojega zelnika. Zato naj mi bo dovoljeno malo pokramljati, kako je križaril po belem svetu moj tovariš Temogen Egomet v dobi, ko se začno prebujati v Parizu poletni samci in rojiti v svoj presihajoči krožek »Club célibataires d'été«. Medtem ko pariški »vdovci na živem« ali vdovčniki, začasni, beli vdovci prirejajo razne tekme, n. pr. kdo bo na dirkah nastopil z najizvirnejšim vozom, je naš večni mladenič (bolje rečeno: več ni mladenič) sklenil odriniti proti deželi, koder citrone cvetó in včasih tudi zoré. Na tistem otoku je vedel za neko rojakinjo Berto N., ki je v »ŽiSu« reševala nagradne križanke, in si je mislil: »Glejte si, tu bom pa zvedel kaj zaupnega in zanimivega o domačinih.«

Naš Temogen namreč ne spada med one sodobne potovalce, ki jim gre le za kilometrožerstvo. Bolj se bliža vrsti, kakršno zastopa La Rochefoucauld, predhodnik velike francoske prekucije s svojimi »Voyages en France«, ki so od 1783. do letos čakali tiskarskega črnila. Bolj ko kilometrogolti mu seveda prija čuvstveno klatež Panzini, hodeč po okrogli lepi kepi našega planeta z Diogenovo svetilko, »La lanterna di Diogene«, išoč najnavadnejših dogodkov, iz katerih skuša izžeti, iztisniti sodbe o veličini ali malenkosti človeških zadev ne oziraje se na Bernisov izrek: »Potomci bi se motili, če bi po veličini dogodkov sodili o veličini ljudi, kateri so se jih udeležili«. Moj Temogen rad načne kako témo, o tem priča že njegovo ime, sestavljeno po vzorcu fotogenskih zvezdnikov, katerih fotografije se kaj lepo posrečijo. Manj ga pa privlačijo taka vprašanja: Ali je Zoran Glogo v hercegovski vasi Novi dol pri Nevesinju res dobil brke s 6 leti? Nič ga ne ogreva zadatek: Kdo je večji junak: albionski Rihard Levosrčni ali kranjski Janez Desnosrčni?

Temogen Egomet se je torej tisti dan na vsezgodaj umil z neprekosljivim milom, namreč izredno trdim milom, ki ne gre na kose in ne da nobene pene. Nato je kolovratil po ulicah, da bi se kje odtešal. Zamikal ga je jelovnik v oknu pri Šestici, nudeč med drugim: ocvrta sv. jetra. Svetniških jeter dotlej še nikoli ni okusil! Na žalost pa je spoznal, da so svinjska. Potlej je krenil še k brivcu Koscu, da mu je pokosil bujno strnišče. Tedaj pa je šel čakati avtobusa, ki naj bi ga potegnil na letališče. Krščenica mu je prinesla lahen kovčeg mimo Mestnega poglavarstva ali magistrata — profesor Piccard bi nemara rekel: skozi magistratosfero — in uhlebal se je, po izansko široko sedel v težki »glavopobil«. V vozu je že neki Adamov potomec dvoril sopotnici in se ji lizal. Ravnal se je po Vauvenarguesovi krilatici, katere pa bržkone še nikoli ni bil slišal: »Če si ljudje ne bi laskali med seboj, skoro ne bi bilo človeške družbe.« Naša možinja, kakor Genesis imenuje Adamovo rebro v poglavju II., vrsti 23, ni bila toliko izobražena, da bi bila mogla sodelovati kot 81. Evina hči, katere so — 80 po številu — ustvarile ondan knjigo »L' enfant et sa mère à travers le monde«, njim na čelu pa gospa Humphery d' Honfroi. Možinja je imela po licu do ust kopreno ali tančico, danes dokaj redek pojav. Spomnila me je običaja pri barbarskem, berberskem plemenu Tuáregov, ki so ostanek Libijcev ali Getulov. Wagner-Jauregg poroča namreč o njih v »Kosmosu« aprila 1938:

Možaki Tuaregi nosijo zakrit obraz, zastirajo si ga z višnjevimi naličjem. Kajti junaku ne pritiče, da bi kazal »vrata, skozi katera gre hrana v telo«. To je kajpada puhel in prazen izgovor tem hamitskim Saharcem, ker so nepogledno grdi: od temena do ust plemenitih potez, od ust doli pa razbojniki. Videti jim moreš oči in nos, a nikakor ne znamenitih vhodnih vrat.

Nasprotno pa večina ostalih ljudi noče kazati izhodnih vrat, o katerih se je kmečka žena na Blokah izrazila: »Gospod, vse delamo za zadnjo plat, pa še ta je taka, da je najboljšemu prijatelju ne moremo pokazati!«

V danem trenutku je možinja dvignila svoje zastiralce in opazil sem, da ima v očeh barvo, ocenjeno takole v slovenski ljudski modrosti: rjave so prave. To naziranje so dnevniki nedavno potrdili, češ: Žensko rjavih oči vzemi s seboj na potovanje. Prijetna družabnica, ki včasih rada ukazuje, vendar nikoli tako kakor črnooka. Od nje zveš točno vse, kar poželiš.

Mastiti prašnikar nas je izkrcal na letališču, kjer se pričinja in končuje naš sinji sport. Ko smo stopali v osrčje velemetulja, da sfrči z nami proti višnjevemu morju, se je morda ta ali oni priporočal zaščititi Starodnevnega, hkrati pa tudi treznosti in opreznosti privodnika, kajti božje varstvo ne more prebiti brez človeške pameti, kakor je zapisal J. d. Débats 26. 8. 1838: il n'y a pas de protection divine qui puisse dispenser de la sagesse humaine. To velja za zračnike, pomornike in državnike.

»Ako pademo iz ozračja — si je na tihem mislil Temogen Egomet — naj porabijo naše kosti za gnoj materi zemlji, da bo rodila večje klase in večje zemlje. Kosti pobirati so pričeli lani otroci madžarskih osnovnih šol na pobudo revizionističnega društva. Dobavljajo jih tvorničarjem umetnih gnojil, izkupiček pa gre v prid skladi za narodno letalstvo. To je domoljuben prispevek ubožnih šolarčkov, ki ne zmorejo večjega zneska domovini na oltar.«

Stanovitosti, stalnosti, stabilnosti! ječe duše letalcev v ječi jeklenega ptiča. Enako vzdihuje večina sodobne družbe. Časa nam dajte in pokoja, s časom in mirom se more ustvariti danes edino plemstvo: plemstvo značaja in talenta.

Temogen Egomet ne trobi v isti rog s temi. Na drugi strani pa tudi ni navdušen za prenapeteže, katerim je zaokrožil satiro Villiers de l' Isle-Adam v Okrutnih povesti:

Oui, je voudrais sans Die ni maitre,
Usant de légitimes droits,
Des boyaux du dernier der prêtres
Étrangler le dernier des rois.

Eni kakor drugi skrajneži se mu zde podobni Plutarhovim otrokom, ki so hoteli preskočiti lastno senco. Prenapihnjenih žab torej naš Egomet ne mara, pa naj si bodo rdeče, rjave, črne ali rumene, saj jim je skupna črka R: rezilo, ob katerem krvavijo vprav najubožnejši. Veliko bolj mu je pri srcu prava demokracija (true democracy), kakor jo je orisal Mr. Bryher v mesečniku »Life and Letters To-Day« v praških vtiskih s sokolskega zleta (Prague, July, 1938).

Takole je razglabal pri svoji duši Temogen Egomet, ko je »ikaril« baš preko Delnic. Spomnil se je znanca častnika, ki je one dni tu doli v gostilni »Sušak« vprašal domačo hčer, obenem natakario, kaj so fileki. Ona pa: »To so trebuhi!« Dekle je precej poskusilo našega sveta, da je znalo tak izraz, ki ga na pr. Ljubljčan redno in vedno zamenjava z izposojenko »vampi« (drobovina). Spomnil se je, da častnik ni maral delniškega droba, kajti moral je v bolnico, kjer so mu vbrizgali injekcijo »novorit« in ga spravili

k sebi. Domislil se je pa tudi, da spodaj pod njim po zimi razsajajo sestradani volcje, ki jih bodo mogoče kdaj ravno z aeroplani preganjali, kakor to delajo že po Finskem, Norveškem in Ruskem. Vojska letala imajo tu sijajno priliko za vaje, kako je treba sovražnika pokositi s strojnimi.

Tak je bil odhod, odvoz in odlet našega naslovnika, vendar še dolgo vam nisem razodel vseh njegovih doživetij. Notranji samogovor pri posamezniku je nagel in skoro neizčrpen. Pomislite, da je Jamec Joyce, izrazit dušeslovec in osnovelec nove vrste romana, v »Uliksu« podal zajeten umotvor, ki obsega dogodke enega samega dne... Temogen Egomet torej se je približal v samofrču tisti pokrajini, katere naziv se zvrtača na ilirsko-venetski koren »hadera«, to je kamen. Kdor ne verjame, naj se obrne na priznanega komparatista, čigar ime naj podam v obliki rebusa: O†.

Pomladna utrujenost

Ko se povsod v naravi vzbujajo nove sile, se polasti človeka posebna utrujenost. Zdi se nam, kakor da bi se ne mogli dovolj naspiti in skoraj neprestano nas muči lahen glavobol. Že sredi zimskega februarja se pojavijo često dnevi z mlačnim pomladnim zrakom, katerim slede znamenja velike pomladne utrujenosti.

Glavni vzrok teh pojavov je nezadostna hrana v zimskih mesecih. Sveže zelenjave ni več in čeprav imamo še jabolka in kislo zelje, vendar moramo vedeti, da je v vsem tem le še malo življenjsko važnih vitaminov, zlasti pa primanjkuje vitamina C. Ker krave v zimskih mesecih ne dobivajo sveže krme, tudi mleko ne vsebuje dovolj vitaminov. Nedvomno trpi človeško telo proti koncu zime zaradi občutnega pomanjkanja vitaminov. Vitamin C se tvori večidel v telesu samem iz ergosterina in sicer le pod vplivom ultraviolettne svetlobe. Neki zdravnik je izjavil, da bi ljudje najbrže ne trpeli na pomladni utrujenosti, če bi se mogli pozimi par tednov smučati ali se sicer mnogo gibati na prostem. Tako pa odhajamo zdoma večinoma še v temi, se vozimo v prenapolnjenem tramvaju na delo in zvečer spet nazaj. Svetloba in sveži zrak bi gotovo zmanjšala pomladno utrujenost.

Zimska hrana in življenjski način pa nista edina in najbrže celo ne predvsem vzroka našega neugodja in delavne nesposobnosti v marcu, aprilu in maju. Ne glede na to, da s toplejšim vremenom naraščajo sok v vseh rastlinah, da mnoge živali spremene svojo kožo in da se celotna narava obnavlja in pomlaja, pri čemer žive stanice človeškega telesa gotovo niso izjema, povzroči toplejše ozračje popolnoma nove življenjske prilike. Mesto suhega mraza nastopi v marcu vlažno vreme. April je »mesec nestanovitnosti«, toda s hitrim menjavanjem sonca in dežja ogreje aprilsko vreme v teku kakih štirih tednov zrak za okroglih deset stopinj. Maj, ki bi moral v meteorološkem oziru počasi privaditi človeka na poletno vročino, prekine ta razvoj z nočnim mrazom in z gospostvom »ledenih svetnikov«. V maju so često že prav močne nevihte.

Vse to spremeni električno polnitev ozračja. Človek sam je elektrofizično zelo zanimiv pojav. Po njegovem telesu se pretakajo toki, kajti v bližini glave je znatno več elektromagnetičnih silnic nego pri nogah. Prof. Dorno meni, da so sluznice posebno dobre električne prevodljivke. Človeška kri, ki sestoji iz mikroskopsko majhnih v krvni tekočini plavajočih delcev, se more pod vplivom električnih tokov zgostiti. Zato ni čudno, da trpe zlasti

živčni ljudje zaradi pomladnih vremenskih kolebanj in se čutijo z »zgoščeno«
krvjo okorne in hrome. Švicarski učenjaki so ugotovili, da so sposobnosti šolskih otrok ob fenu zelo zmanjšane.

Pomladna utrujenost nikakor ni bolezen ali umišljeno pomanjkanje energije. Obraniti se je moremo s kolikor moči zdravo hrano proti koncu zime. Celo močno pomanjkanje vitamina C, ki se splošno opaža, ni neogibno potrebno. Nadomestiti se da kolikor toliko z uživanjem krompirja, ki ohrani v sebi tudi v zimskih mesecih dovolj vitamina. Poleg tega si moremo preskrbeti neko izenačenje s sadnimi in zelenjadnimi sokovi, predvsem pa — po najnovejši ugotovitvi — s šipkovo marmelado, ki vsebuje izredno dosti vitamina C. Nedeljski izleti morajo biti na tedenskem redu tudi pozimi. Višjim silam pomladi se človek pač ne more izogniti, toda z zdravim življenjskim načinom in z voljo bo lažje premagal njih tegobe. Suicidem

IZ NAŠIH KRAJEV

Na poti iz Splita v Mostar

Imotski — tako se imenuje majhen kraj, kjer se ustavi avtobus »Split — Mostar«. Z gorske poti na nasprotni strani ga zagledaš nad široko, močvirnato dolino Vrlike, na strmem pobočju. Belo se svetlika nad modrikastim zelenilom ravnine in vijoličasto kamenje mu daje čaroben okvir. Iz dalje se zdi mestece, v resnici pa je le kupček pisanih hiš.

Avtobus se ustavi pred gostiono. Potniki morajo tu jesti — čeprav je šele deseta dopoldanska ura — kajti krčmar že odpira streho nad vozilom in ne trpi nikakega obotavljanja. S pravo južnjaško zgovornostjo spremlja goste navzgor po majhnih stopnicah. Stopimo v precej mračen prostor z lesenimi mizami ob steni. Skozi majhno okence je razgled na srebrno dolino. Ta široki pogled še bolj zmanjša sobo in skoraj boječe se oziraš proti steni, za katero je kuhinja. Toda kokoš je bila dobra in okusna, belo vino sveže in izvrstno. Postrežejo ti z velikim interesom in še večjo radovednostjo.

Razvedrila je dovolj. Druga za drugo prihajajo kmetice z rdečim rutami in prodajajo jajca, solato in orehe — gospodarju. »Pet dinarjev?« — »Bogami, predrago!« Kmetica se užaljeno obrne, gospodar jo kliče trikrat, štirikrat... Slednjič pravi krčmar: »No, pokaži še enkrat!« Kmetica izprazni vrečo in veliki okrogli orehi taklajo po tleh. Krčmar poje dva, nese docela ravnodušno ostale v kuhinjo, se vrne in položi dva dinarja na mizo. Kmetica razume takoj, vendar še čaka, končno pa začne skoraj jokati, nato kolne in zmerja ter mi potoži svoje gorje. Ponuja mi orehe, jih hvali in me gleda tako, proseče, da sem morala položiti tudi jaz dva dinarja na mizo. Prav za prav je začela šele zdaj govoriti. Hvali me in blagoslavlja in kar ne more verjeti, da sme vzeti denar. Ko je odšla, je stopil zanjo krčmar in medsebojnega zmerjanja kar ni hotelo biti konec.

Sprevidela sem, kako težko zaslužijo te dinarje. Od daleč prihajajo s težkimi zaboji jajc na hrbtih — s kozami, ovčami in osli po slabih potih, čez gore in v hudi vročini. Kmetice prodajajo večidel kokoši. Se nikoli nisem videla tako trpeti teh živali. Nosijo jih z zavezanimi nogami in z glavo navzdol. Peruti jim vise in živali se zde mrtve. Tudi otroci prenašajo težka bremena, potrpežljivo in molče hodijo v svojih opankah po kamniti poti.

Ob širokih stopnicah je trg. Krasen je pogled na to živahno življenje. Ženske z barvastimi predpasniki in belimi jopicami, moški s črnimi telovniki in s turbanu sličnimi pokrivali. Moški sede na stopnicah in kače ter se zabavajo, ženske pa se trudijo na vso moč, da prodajo svoje blago. In često se zvečer spet trudne vračajo domov — na hrbtih s težkim bremenom in s kokošmi v rokah.

E-a Er

Godovanje

A. Kappus

Sv. Antona sta dva. 17. januarja praznujemo Antona Puščavnika, ki ga pravoslavni nazivljejo »Velikega«, 13. junija pa praznujemo katoliki Antona Padovanskega. Pri nas pod Jelovco imamo otoškega sv. Antona »Kračmana«, patrona podružnice v Otočah, ker mu na njegov god sredi zime prinesemo v dar najboljše krače, da bi živino obvaroval vsega hudega, in pa leškega sv. Antona, zaščitnika farne cerkve v Lescah, čigar spomin častimo, ko so zrele prve češnje.

Mnogo je Gorenjcev Antonov, Tonetov, Tončkov, Antonij, Ton in Tončk, a zelo malo Zvonimirov, Zvonkov in Zvonk.

Padovanskemu je bil patron Puščavnik in ima tako rekoč tisti, ki je bil krščen na njegovo ime, pravico, da praznuje dva goda, ker je obenem s Padovanskim tudi Puščavnik prevzel nad novim kristjanom varuštvo.

Sicer je pa god velika stvar in je boljše, da se praznujeta dva kakor pa nobeden. »Svet je dandanes že tako pokvarjen, da starši svojim otrokom niti poštenih krščanskih imen več ne dajo« so rekli rajni Marinčkov oče ko so prišli v našo vas gosposki letoviščarji in je gospa mama klicala s Fifi, Teni in podobnimi imeni gospodičnice in gospodiče. Oče so prebrskali koledar, toda tako gosposkih imen v njem niso našli. Tudi vaški paglavci niso trpeli takih imen in so gospodične pošteno našeškali. Velika nesreča pa se je zdela vaščanom, ker taki revčki nimajo godu, a brez godu ni voščil, ofiranja in drugih dobrot.

Na predvečer pred godom se ofira. Gospodarju ofirajo družinski člani, hlapci in dekle. Gospod župan so deležni podoknice pevskega društva in baklade gasilcev. Gospodu župniku milo zapoje cerkveni pevci in po županovem nagovoru se mu poklonijo občinski možje. Kavseljnov Miha je znal najbolj nabijati — pri nas namreč ne pritrkavamo — na zvonove Sv. Trojice. Tovariši so mu tako lepo nabijali na zvonca in kovinaste plošče, da je bilo ofiranje Mihi vsakoletna vaška senzacija. Prišli smo študentje na Vodiško planino, da zakurimo kres. Ker je drugi dan gođoval planšar Janez, smo mu prinesli za vezilo tobaka za čikanje, žganja, čaja, kave in sladkorja, samih dobrot, ki jih je Janez na planini pogrešal. Zvečer smo ofirali. Mi smo pozvanjali na kravje zvonce, gozdar iz Martinčka in lovski čuvaj sta streljala, živina je mukala, psi so lajali, bil je pravi peklenski hrup. Po tem planinskem ofiranju se je Janez vsem častilcem prav po pastirsko

zahvalil in nas pogostil z žganci in mlekom. Pogostitev po ofiranju mora biti.

Praznična obleka v delavnik, nagelj v gumbnici, viržinka v gornjem žepu jopiča — čeprav je fant komaj zapustil šolsko klop — baržunast klobuk in za njim krivci na korajžo, to so bili včasih znaki godovnikovega dostojanstva. Zjutraj h maši, potem v gostilno, opoldne za vso družino praznično kosilo: juha z domačimi rezanci, mesna jed s hrenom in solato, štruklji in velike množine sadjevca. Na god je jedel vsak družinski član iz posebnega krožnika kakor na velike praznike, drugače pa vsa družina skupaj iz sklede.

Voščila in vezila se ravna po osebi in je god važna zadeva zaljubljene mladine, kajti v darilih se vsaj v malem odkrivajo skrite srčne zadeve in bolečine.

God ne čislamo samo Slovenci, ampak večina naših slovanskih bratov. So sicer izjeme, kjer ima praznovanje godu skoraj anacionalni znak in kjer so celo oblasti prepovedala praznovanje godu, pa niso imela preveč uspeha. V krajih, kjer so hoteli prikazati godovanje škodljivo nacionalni stvari, so včasih praznovali imendan vsakega družinskega člana, od deda pa do dojenčka v plenica, zelo svečano, a dandanes se slavi god v najožjem družinskem krogu, pa tembolj prisrčno in domače.

Galijaki na Sahalinu

Pred dobrimi štirinajstimi leti so odkrili v severnem delu otoka Sahalina velika ležišča in izvire nafte. Ta del otoka, ki je ruska posest, je bil v dobi carizma kazenska kolonija, dočim je južni del otoka od l. 1905. dalje japonski. Niponci so imeli v severnem delu važne koncesije, toda zadevne pogodbe, ki je potekla pozimi 1936—1937, Rusija ni več obnovila.

V severnem delu otoka žive Tunguzi in Oroki, ki se bavijo z vzrejo hermelinov. Na jugu po so naseljeni ljudje mongolske rase, ki so menda poslednji ostanki prebivalcev otoka na Daljnem vzhodu. Poleg teh živi na severu in ob rusko niponski meji pleme Galijakov, ki se docela razlikuje od ostalih otoških prebivalcev.

Galijaki spominjajo na neka plemena v Vzhodni Sibiriji, ki so baje mešanica mongolsko indijskih plemen. Galijaki ne poznajo državne skupnosti, temveč žive v rodbinah ter se ženijo med bližnjim in daljnim sorodstvom. Njih vera je zelo primitivno verovanje v duhove. Sleherno živo bitje, vsak predmet in vsaka naravna sila je po njihovem sedež božanstva. Oboževanje vseh teh stvari je krivo, da se ogorčeno bore zoper vsako civilizacijo. Sicer priznavajo vrednost mnogih predmetov, ki jih nudi civilizacija, vendar odklanjajo vse to kot iznajdbe zlobnega duha. Umivanje in kopanje imajo za neodpustljiv greh zoper duha, ki biva v vodi in ki bi se na ta način onesnažil. Zato se drgnejo po obrazu in po telesu z mastjo morskih psov.

Vsaka rodbina ima svojo bajto iz debel in kož. Pravijo ji »taf«. Pozimi prebivajo v bajti iz opeke in prsti, kateri pravijo »toraf« Bajte so brez oken, kajti okna bi bila greh zoper duha svetlobe. Dim z ognjišča uhaja skozi majhno odprtino v strehi. Zato so skoraj vsi Galijaki bolni na očeh. Ogenj v bajti ne sme nikoli ugasniti. Galijaki ne uporabljajo vžigalic, ker so jih izumili Rusi in Japonci s pomočjo hudobnega duha. Ogenj dobivajo z drgnjenjem mehkega in trdega lesa.

Galijaki ne marajo modernih pušk, temveč rabijo stare puške na kresilni kamen, ker so duhovi v teh puškah starejši in imajo več izkušenj, kako se bolje zadene cilj. Love medvede, jelene, srne, divje koze in morske pse, podlasice in lisice, katerih krzna prodajajo Rusom za čaj, sladkor, tobak in vodko. Glavna hrana so jim ribe, mast morskih psov, medvedje meso in sadje. Moški smejo jesti medvedje meso, pripravljeno na kakršenkoli način, ženske pa pečenega mesa ne smejo uživati.

Poglavarji posameznih naselbin veljajo kot očetje. Često je trideset do štirideset poglavarjev in očetov obenem. Med Galijaki ni razlike med očetom, njegovimi brati in bratranci. Očetje odreja imena otrok. Dečki dobivajo imena po moških vrlinah kakor: Moč, Modrost, Hrabrost. Deklice pa po dogodku, ki se je zgodil ob njih rojstvu n. pr. Ogenj, Mnogo rib, Vihar. Pri imenovanju pazijo na to, da dva otroka iste rodbine ne dobita enaka imena. Če se pa to vendarle zgodi, pomeni, da bo otrok umrl že v prvem letu življenja.

Mrtvečevo ime se ne sme spregovoriti tako dolgo, dokler ni ubit prvi medved po njegovi smrti, ker bi sicer mrtvečev duh ne imel miru v grobu. Tudi medvedovo ime se ne sme izgovoriti, ker je medved najmočnejša žival. Zato pravijo medvedu modrijan, gospodar gozda, mali stavec itd. Kadar lovec ubije medveda, se mora s posebno molitvijo zavarovavati pred njegovim maščevanjem. Ubitemu medvedu se morajo odrezati glava in šape, kar mora lovec zakopati na mestu, kjer ga je ubil.

Če se zgodi, da prižge Galijak vzlic prepovedi vžigalice, mora paziti, da se mu ne pripeti kaj strašnega. Na noben način pa ne sme vreči vžigalice v vodo, ker bi s tem ubil duha ognja in užalil duha vode. Galijaki ne smejo pisati in ne risati. Moglo bi se namreč zgoditi, da bi se vsa pota v gozdovih tako zapletla, kakor so zapletene črte pisma in risb. Kljub vsem posebnostim so Galijaki dobrosrčno in gostoljubno ljudstvo. Pred tujcem ne beže, zavračajo pa dosledno civilizacijo, ker se boje, da ne bi razžalili duhov, ki bi jih potem zapustili in bi njih pleme moralo poginiti.

I. V.

Prebrisani jež

Neki švicarski prirodoslovec pripoveduje, kako je lani zasačil bodičastega strica. Skozi režo, široko komaj 5 cm, si je bil v kotiček nanesel vejic ter jih postlal s suhim listjem in starimi časopisi. Nič kaj ni kazal volje, da bi se dal pregnati iz tega zatišja varnega pred neurjem in izpostavljenega enakomerni toplini. Drugo jutro pa je vendar oddrobnel in si naredil novo gnezdo, prej ko je pritisnil jesenski hlad. Zimskemu spanju se namreč dokončno prepusti šele tedaj, kadar je dodobra preverjen, da bo imel mir. Gnezdo je kazo iste odtenke kakor okolica, sivkaste in rjave, torej ježeve barve.

V tem oziru je napravil neki francoski naravoslovec zanimiv poskus. Pred nastopom hladne dobe je pripravil dve ležišči ježu, ki ga je imel ujetega. Eno je bilo svetlo, namreč iz slame in skrbno zadelano z vato, drugo pa nevtravno, iz morske trave in suhega listja. Ko ga je ponovno položil na prvo leglo, je sicer obstal na njem za tisto noč, a vsako jutro se je preselil v drugo, manj udobno ležišče, čigar odtenki so se bolje skladali z njegovo bodočo suk-njo. Takisto spi gospod Bodelj cele mesece. Kadar se — pustivši slabe čase mimo sebe — nazadnje predrami, ga seveda huđa lakota grudi. Naglo se loti nočnega lova. Tačas pa gorje žužkom in polžem, ki jih zasači na svojem sprehodu po zelenjaku!

P A R C E L A 32

Ernest Pérochon

III

Honoré se je vrnil že naslednji dan, da sklene kupčijo. Za delo še ni prijel. Šele v soboto je pričel z delom.

Prišel je nekoliko pozno. Mazureau je bil že na dvorišču, kjer je vpregel vole. Honoré se je opravičil: »Doma sem se zamudil, pa vas bom že odškodoval. Delal bom pol dneva več za vas.«

»Kakor te je volja!« je odvrnil Mazureau.

»Torej, kaj bomo delali?« je vprašal Honoré.

»Ker si pač prišel, pojde Bernard s teboj. Jaz pridem takoj za vama.«

Pravkar je stopil iz hiše Bernard s košem v roki. Ker je slišal dedove besede, je dal Honoréju koš, sam pa je vzel bič. Peljala sta se na Brùlons, kjer je bilo treba preorati njivo za krompir. Del njive je bil že izoran, ker je Mazureau že snoči delal. Zadnje brazde niso bile tako pravilne in ravne kakor druge in plug je proti kraju njive zarisal v zemljo par siksakovic.

»Kdo pa je napravil to?« je vprašal Honoré.

»Jaz!« je rekel Bernard in vzdignil glavo.

Honoré je vpregel vola v plug, prijel za ralico in rekel mirno: »To je treba popraviti!«

Honoré je bil dober orač. Takoj je obvladal živali in že pri prvem obratu izravnal brazdo. Bernard, sloneč z enim kolenom na zemlji in z eno roko na ročaju koša, je opazoval Honoréja pri delu. Ko je moral ugotoviti, da ne dela kot začetnik, ampak kot prvi hlapec na kmetiji, se je vzbudila v njem ljubosumnost. Da poudari svojo pravico, je pripomnil z zlovoljnim glasom: »Vi pa hitro delate! Vol na desni je bil bolan. Stari oče hoče, da se mu prizanaša.«

Na drugem koncu njive se je pojavil Mazureau. Na lestvenem vozu je imel brano. Honoré je prenehal orati. Ko je bila kobila izprežena, je zagrabil brano, da bi jo potegnili z voza, kar se mu ni takoj posrečilo. Bernard je gledal, kako se trudi. Ko je videl, da brana noče nikakor z voza, je pristopil, prijel težki železni okvir, ga privzdignil z obema rokama, pritegnil k sebi in ga s skrajno napetimi mišicami vrgel na tla.

»Njegove kosti so močne!« je dejal Mazureau ponosno.

Tudi Honoré je imel dobro besedo za Bernarda, nato pa je pomagal Mazureauju privezati nekoliko živčno kobilo. Ko sta to storila ter se obrnila, sta videla, da je prijel Bernard za ročico. Visoko vzravnan je stopal v brazdi in njegove roke so bile tako naravnost iztegnjene, da mu je najmanjši sunek pretresel ves život.

»Pustiva ga!« je rekel ded. »Enkrat mora začeti.«

Ko je zvonilo poldne, je bila vsa njiva izorana in zbrana. Bernard je hotel potegniti zadnjo brazdo, pa je postavil lemež tako postrani, da je vrezal celo v sosedovo njivo. »Najraje bi prestavil mejnike!« je pripomnil ded.

»To ne, toda vi bi jih morali prestaviti,« je pristavil Honoré.

Mazureau ga je začudeno pogledal. »Kaj hočeš s tem?«

Honoré je pokazal na sosedno njivo, kjer je nekoč rastle nemška detelja in kjer sta se zdaj razrastla mah in trpotec.

»To spada vendar k Milancheriji, mar ne?«

»Da.«

Honoré je gledal Mazureauju naravnost v oči. »To je vendar naprodaj,« je rekel.

Starčeva lica so zdajci močno zardela. »Mislim, da se šališ!«

Honoré je zmajal z glavo. »Če vam jaz pravim tako, potem vem, da je res. Nemara vam je znano, da je lastnik mrtev. In dedič se hoče znebiti kmetije. Če se da zemlja v zakup, se ne dobi zanjo veliko denarja. O tem bi vam lahko povedal kaj več... Dedič hoče torej prodati. Njegov zastopnik je Boutin iz Quérellesa. Davi je bil pri meni.«

Ker je Mazureau še vedno dvomil, je brskal Honoré po svojih žepih in slednjič privlekel velik kos papirja. »Tu je izvleček iz katastra. Boutin mi je prepustil ta prepis.«

Mazureau ni mogel brati brez naočnikov. Zato mu je Honoré čital: »Njiva pri Routisu... njiva pri Tombe-Renaudu... njiva pri Loupu... vse to ni nič! Parcela, ki leži pri tako imenovani točki Brûlons, zabeležena v katastrskem uradu pod št. 32, oddelek D, ki meji na severu in na zapadu na Mazureaujevo zemljo, na jugu ob Mazureaujevo in Sikotovo, na vzhodu pa ob cesto proti Quérellesu... Velikost okoli 4 orale 25... 4 orale 25. To se mi zdi pač nekoliko pretirano.«

»Ne! Trije kosi zemlje spadajo zraven in izmed teh je ta veliki, ki ga

P. Cornelius:

Apokalyptični jezdec

vidiš tam in tisti, ki meji na Sikotova polja. Ali ti je Boutin tudi rekel, da bo kmetija kot celota prodana?»

»Tega vendar ne mislite zares, Mazureau? Kmetija s tri sto jutri zemlje! Prodajalo se bo po njivah... Vsak hoče imeti košček in ker ima vsak zato denar, bo lepa kupčija.«

Mazureau, čigar možgani so živahno delovali, je raztreseno odgovoril: »Prav zares, to bo lepa kupčija!«

Nato je zamrmral in rahla zavist je bila v njegovem glasu: »Ti si boš pač tudi kupil spet lep del?«

Honoré je zamahnil z roko. »Da, govoril sem z Boutinom... toda samo o majhnem travniku, ki meji na moja polja in čez katerega moram že itak zmerom hoditi... sicer ne bom kupil ničesar... Kar se pa tebe tiče, Mazureau, bi morala biti ta parcela tu, parcela 32, po pravici tvoja.«

Starec ni odgovoril. Ozrl se je po soncu. »Iti moramo!« je dejal, »sonce je že visoko. Bernard je že doma in kosilo nas čaka.«

Molče sta stopala. Šele čez nekaj časa je spregovoril Mazureau: »Da, rad bi kupil njivo. Več mi je do nje nego do vseh drugih, ki so prav toliko vredne in so morda še boljše, ta pa je bila nekdanj moja. Moj ded jo je obdeloval... toda jaz pač ne bom edini, ki bi jo rad kupil...«

»Vi ne boste edini!« je ponovil Honoré.

Izpod globoko na čelo potisnjenega klobuka je opazoval od strasti razjedeni obraz starca. Ta trenutek se mu je videl najprimernejši, da vrže svoj adut.

»Mazureau,« je začel znova, »vi veste, da sem vaš prijatelj. Če bi zares radi imeli ta kos zemlje, vam lahko pomagam, da ga dobite.«

Ker je starec molčal, je nadaljeval: »Če bodo res še drugi kupci, bom na vaši strani, in ako vam manjka denarja, lahko potrkate kar pri meni.«

Mazureau je dvignil glavo ter rekel ponosno in s poudarkom: »Moja rodbina ni beraška. In če si Mazureau izposodi denar, potem si ga izposodi samo pri ljudeh svojega imena, nikoli pa pri tujcih.«

Honoré je jecljal: »Da, pač... jaz imam vendar interes na vaši rodbini... Vi ste mož po mojem okusu, iskren in brez zahrbtnosti... in vaš sin je bil moj tovariš... Če ste za to, Mazureau, lahko postane vaša hči gospodarica v moji hiši. Že dolgo mislim na to. To bi bila sreča za nas vse.«

Mazureau je obstal. »Povej, govoriš res tako, kakor misliš, ali pa nameravaš še kaj drugega?«

»Govorim kot poštenjak. Star sem štirideset let, Mazureau, in nisem reven. Sem mož, čigar beseda nekaj velja.«

Po kratkem odmoru je Honoré ganljivo pristavil: »Imam toliko denarja, kolikor ga nima nihče daleč naokoli. Nikoli ga nisem mogel rabiti in nobenega človeka ni bilo, ki bi ga rabil z menoj. Se nikoli v življenju nisem bil srečen. Zdaj bi lahko prišla vrsta tudi name, samo če vi hočete.«

Mazureau mu je položil na ramo svojo težko roko: »Honoré, kar si povedal, to je zame čast... toda kaj za vruga naj ti odgovorim? Moja hči je vedno storila tako, kakor sem hotel in kakor se spodobi, toda nad njenim srcem nimam polne oblasti.«

Honoré se je trenutno obotavljal, nato pa je vprašal: »Imate njena ljubavna razmerja za resna? Slišal sem...«

Mazureau mu je presekala besedo: »Kar pravijo ljudje, to je laž. Zategadelj se ti ni treba vznemirjati.«

»Torej soglašate, Mazureau? In če bom govoril z vašo hčerjo... ne boste zoper mene?«

Starec ni odgovoril. Kmalu nato sta prišla v vas. Naproti jima je prišel konj, ki je vlekel za seboj lestveni voz. Ko sta prišla do voza, se je voznik na svojem sedežu nekoliko vzravnaval ter pogledal po njima. Bil je Sikot. Ko je videl Honoréja zraven Mazureauja, je voščil dober dan, toda z ošabnim glasom in ne da bi bil zaustavil voz zaradi kratkega razgovora.

Čez nekaj časa je zamrmral Honoré: »Vidite, Mazureau, ta je na primer tudi eden izmed onih, ki bi radi imeli parcelo pri Brûlonsu.«

»O, dobro ga poznam!« je odvrnil Mazureau, »nobenega truda se ne ustraši, če mi more le škodovati.«

Honoré je odgovoril: »Poslušajte, Mazureau. Ker me imate za prijatelja, vam ne morem ničesar zamolčati. Človek, ki sva ga pravkar videla, ne bo dobil parcele 32. Saj veste, da obdeluje petdeset oralov moje zemlje. On je torej moj zakupnik. Naj še tako stiska pesti in se postavlja na prste — jaz sem na vaši strani, Mazureau!«

Mazureau je rekel: »Govori z Evelino!«

Toda pogovor z Evelino ni bila lahka stvar. Med kosilom ni imel Honoré nobene priložnosti za to.

Ko je hči pogrnila mizo, se je hotela odstraniti. Mazureau pa ji je rekel: »Pridi, sedi z nami za mizo!«

Pa so govorili samo o kmetiji, ki je naprodaj in o parceli pri Brûlonsu, po kateri je škililo toliko kmetov.

Ker je Honoré rekel, da je več kmetov že stavilo ponudbe, je dejal Mazureau Evelini: »Za jutri zjutraj mi pripravi moje stvari. Moram v Quéreles, da govorim z Boutinom.«

»S teboj pojdem,« je rekel Bernard. Honoré pa je dejal: »Prav imate, da ne odlašate... Jutri zjutraj nimam doma nobenega opravka. Če je prav, lahko pridem in popazim na vašo živino.«

Evelina se je plašno ozrla po očetu. Njen obraz je bil mrk in trd. Mazureau je odgovoril: »Le pridi, napravil mi boš veliko uslugo!«

Evelina je hitro zaužila svojo jed. Vstala je in odšla v vrtič za hišo.

Ko se je vrnila, je bil oče sam. V roki je imel Mavricijevo sliko, katero je bil vzel iz hčerine sobe. Preden se je mogla premakniti, je potegnil sliko iz okvira in jo raztrgal v kose.

Nato je položil svojo žuljavo roko na mizo in njegov prst je zarisal po mizi kačjo črto. »Po tej poti ne boš hodila, Evelina!«

Potegnil je s pokončnim prstom po mizi in njegov noht je zarisal vanjo močno brazdo.

»To je pot... in ti boš šla po njej!«

Dalje prihodnjič

Zgleda duhovnosti lahko najdeš pri krščanskih mučencih ali pri žrtvah znanosti, pri zdravnikih, ki izgubijo kak ud ali si nakopljejo bolezen pri vršenju svojih poslov, ali pa pri izumiteljih, kakor se je to nedavno pripetilo Maksu Serruysu, ki mu je med poskusom odtrgalo obe roké...

Ta obilica odločne odpovedi premaga grožnjo, krutosti, silo in celo slučaj. Duhovnost je zatočišče zoper vsako nadvlado. Ko se poveča gostota osebnosti in se ojači njena enotnost, se zavaruje proti vsem vnanjim vplivom.

Gabriel de la Rochefoucauld

Čarovno zdravljenje

Pri najstarejših narodih so ljudje že našli način, kako lečiti bolezni. Naša sodobna veda pozná odpomoček malone zoper vsako nedožje. V avstralskem »Bushu«, v afriški stepi, po samotnih predelih skrajnega severa imajo preprosta plemena svojega vrača, ki zdravi tako zanesljivo kot naši Eskulapovci. Pristna zdravniška znanost jim sicer ni dana, pač pa uporabljajo način, podedovan od vrača do vrača izza pamtíveka. Ti načini so bržkone sledovi prastare omike, ki jih je ustno izročilo ohranilo.

Pred 50 leti je Pasteur našel serum proti steklini. Amharski vrači so že davno preganjali steklino. Kadar je Abesinca oklal stekel pes, so mu dali jesti jetra osla, ki ga je poprej takisto ugriznil stekel pes. Pred 2000 in več leti so stari Egipčani imeli zdravilske pojme, ki so mogli tekrovati z današnjo medicino. Egipčani so vršili kirurške operacije, znali so popravljati pokvarjene zobe. Njih skrivnost balzamiranja mrlíčov ni prišla nikoli docela na dan. To so vednosti, rojene iz visokih omík in prinesene k raznim narodom. Izročilo je ohranilo uporabo, veda se je izgubila.

Pri nekíh rodovih v Afriki sežigajo dišeče veje okrog bolniške postelje. To je najenostavnejše in najcenejše razkužilo, ki si ga morejo ti stvori nabaviti. Ako jih poprašáš, čemu to počenjajo, ti poreko: »Zle duhove odganjamo«. »Čarovniki« v Ugandi so morali skozi trdo šolo, preden so dobili svoj naslov. Vsak čarodej je bil zavarovan zoper vse strupe živalskega izvora. Zaporedoma se je dal pičiti pajkom, ščipalcem (škorpionom) in kačam, to pa vedno nevarnejšim, dokler ni bilo več odraza ali reakcije. Kadar je kak strupijan ujedel kakéga domačina, je použil čarovnikovo slino ali scalino. Možak je najčešče ozdravel. V čarodejníških ozdravitvah pripada znaten delež dušeslovnemu činitelju. Popolno zaupanje lečniku je najboljše zdravilo za bolnika. To drži še danes, tudi pri nas.

Človeštvo se razvija. Bolezni ter epidemije ga niso mogle zatreti. Po odročnih pokrajinah zemeljske oble so ljudje krepki in čvrstega zdravja. S svojim izročilom dosejajo to, kar se nam obnese po naši prosveti. Sicer pa — je li civilizacija napredek? Ali gre človeštvo res naprej? Nekateri kritiki menijo, da je prej podobno kači, ki si grize rep. Ade

Primi ga, primi, pa mu knofe poreži!

Misleč na francoško-italijanske odnošaje, katere želi zboljšati, je general Ksaver Ipsilanti 21. I. v J. d. D. objavil nekaj svojih zapiskov o francoskih četah, ki so šle novembra 1917. iz šampanjskega blata in snega v sončno Italijo, kjer so jih domačini sprejeli z zastavicami, vnetim nagovorom, kipečim vinom astijem.

Ta čas se je mnogo razpravljalo o Kobaridu. Nemci, ki so se naveličali avstrijskih umikov, so svojim zaveznikom poslali eno ali dve diviziji in jih razvili za bojno črto, hoteč uveriti Avstrijce, da je manj nevarno bežati naprej nego nazaj. Odtod njih naskoki in uspehi?

9. XI. so Francozi obstali v Pignerolu, in sicer v šoli znamenite italijanske konjenice, nato pa odrinili v Ravato, bivališče divizije odličnih alpskih lovcev. V okolici Verone so slišali o poraznem dojmu Kobarida, mostove mislijo razstreliti, itd. Gora Tomba se zdi, je najranljivejši odsek. In 4. XII., dan sv. Barbare, zavetnice topničarjev, zakašlja prvič francoski top na tej

točki. Poti so delali italijanski kopači, »čudoviti pomagači — to se je pokazalo v Etiopiji, toda nekam sestradani«. Neko noč je Francozom izginil eden izmed konj: spekli so ga saperji in pionirji, nastanjeni v bližini, pustivši zarana na mestu zgolj kožo in kopita, menda da se omogoči uradni zapisnik.

Napad se je vršil 30. XII. Topništvo je pripravilo pot. Ko so pomagali »višnjevi hudiči (Francozi), je prišla zmaga! Zvečer se je razneslo po taboriških in stanovih, da je število ujetnikov večje nego uporabljenih lovcev. Moralni so jim porezati gumbe in zapleniti pasove, da so jih mogli s čim manjšim spremstvom odpraviti v zaledje. Po jarkih je ležalo vse polno mrtvecev, francoskih le malo. Bojna črta se je premaknila za 10—15 km. Ko bi mignil, je bila bitka dobljena. Italijanski letalci so jim bili na veliko uslugo. D

Novinomerstvo

Nova veda se nam je rodila. Očetovstvo pripada bržkone Ameriki, temu raju »testov«. To je novinomerstvo ali po francosko: journalométrie. Imenovana novinka ima vsaj nekaj izvirnega: po zatrdilu njenega domiselnega izumitelja se v dolžini časopisnih člankov, v številu besed, v važnosti naslovov razodeva ne samo stanje javnega mnenja, temveč tudi stopnja resnosti dogodkov. Bodočemu zgodovinarju bo treba zgolj pednjati ali vatlati novinarsko zgovornost, da bo mogel povsem nepristransko razvrstiti po tehtnosti brezlično gmoto dejstev, ki se mu nudijo. Zgodovina ne bo imela nobenih skrivnosti, diplomacija nikakih tajnosti več. Nič arhivov, nič utrudljivega raziskavanja. Letopis preteklosti se skrči na neizprosno, točno knjigovodstvo.

Jeli ta sen izvedljiv? Najprej pripisuje prav velik pomen spodpazduhartsvu (improvizatorstvu), kaj rado površnemu, ki polni stolpce naših in vaših dnevnikov. Iz njih vsekakor odseva nekoliko ljudskega mišljenja. Pri vsem tem pa iz nedrja vzeti članki vendar oblikujejo javno mnenje, oziroma ga usmerjajo. Spričo tega so to za kritiko pričevanja iz druge roke.

Dogodivščine, ki vplivajo na življenje sveta, so kakor tatje ali tihotapci: nihče jih ne vidi, kako prihajajo. Preminul je velik učenjak ali našli so novo prvino: poročilo o tem obsega po dnevnikih manj vrstic od žogobrnega, nogobrnega nastopa ali pomenka z novo zvezdnico, ki kani odriniti proti Hollywoodu... Tisk ima drugačen smoter ko zgodovina. Prvi skuša zbrati čim več obvestil, druga pa pušča na dno usedlino neznatnih dejanj. Zgodovina je danes prej stroj pozabe nego stroj ohranitve. Kaj bo skoraj iz našega življenja, če se bo dan za dnem obremenjevalo z butaro nekoristnih spominov? Do 50 različnih diskov se posveti eni in isti sonati, tisočeri članki obdelujejo isto snov. Za napredek duha je boljša peščica tesno povezanega znanja kakor ta razkropitev.

»Časnikomer« utegne postati kvečemu pomočnik zgodovini. Ne da bi pripisovali stvarno ceno dejstvom, izkopanim iz naših obzornikov, se bomo v tem primeru pred vsem zanimali za njih osebno tezo. Čedalje večja naglica poročevalstva je ustvarila dejansko zavisnost med dogodkom in samim poročilom o tem dogodku. Novice nikakor niso suženjski odsev, pač pa morejo same vplivati na potek dogajanja. Spretno prikazovanje namišljenega pripetljaja ima včasih hujše posledice nego pristen preokret. V nekem smislu je časnikarstvo manj beležnik zgodovine kakor pa povzročitelj te zgodovine. Ta strahotna moč na žalost ni brez nevarnosti: nalik

čarovniškemu učencu človek ni vselej kos silam, ki jih razklene. Tisk nas domisli velikih parabolnih zrcal za odbijanje sonca: tupatam se jim naključni, da zanetijo požar.

Ade

Sport v živalskem svetu

Gazela preteče v skrajnem naporu kakih 400 m dolgo progo z brzino 100 km na uro. Pri daljšem teku njena brzina popusti, tako da zmore le »malenkost« 66 km na uro. Sijajen tekač je tudi noj, in to mora biti, saj mu dolge noge omogočajo po 4 do 5.5 m dolge korake. Cenijo, da more na kratkih progah preteči angleško miljo, torej 1609 m, v pol minute. A baš v prosti naravi ne gre toliko za brzino, kolikor za vztrajnost. Če dirja konj spočetka tudi hitreje od velbloda, po daljšem času vendarle zaostane za grbcem, ki teče od zgodnjega jutra do poznega večera z enim samim kratkim premorom.

Kar se tiče skakanja in plezanja, je seveda prvi divji kozel. Niti če gre za to, da prepleza najbolj nedostopne stene ali da skoči v prepad, mu ne zmanjka poguma. Lovci poročajo, da skoči ta žival brez pomisleka v 12 do 16 m globoke prepade. Podoben skakač, nemara pa še spretnejši, je kozorog. Ta skoči lahko 3 m visoko. Izborne plezalke so tudi koze. Neke južnoafriške koze splezajo celo na drevesa, da si privoščiijo zelenih listov na njihovih vrhovih.

Kar se tiče skakanja v daljavo, je na prvem mestu gotovo antilopa, ki skoči 6 do 10 m daleč. Neka vrsta antilop na begu izmenoma teče in skače, pri vsakem skoku se požene 2 m visoko in 4 do 5 m daleč, ne da bi jo to kaj utrudilo. Izvrstna skakača, celo umetnika v skakanju, sta tudi — kit in losos.

V plavanju in potapljanju je videti postrv na čelu vseh drugih rib in vodnih živali. To je prava živa strelica, ki opravi v uri 35 km, med tem ko dosežeta ščuka 25 in krap samo 12 km. Toda še bolje nego postrv plava delfin. Delfini sledijo tudi najhitrejšim parnikom, ki zmorejo danes vendar že več nego 40 km na uro. A celo delfina prekaša grenlandski kit. Velikan, ki tehta do 70.000 kg in je dolg 18 m, skače iz vode, se postavlja na glavo, dviga rep v zrak in udarja ž njim z nepopisnim truščem po vodi. Pri tem je nedosežen potapljač. Čeprav diha navadni zrak kakor vsi sesalci, zdrži pod vodo do 40 minut!

Sijajni so uspehi živali tudi v zračnem sportu. Kar se tiče jadralnega poleta je gotovo orel kralj vseh ptic. Pogostoma »plava« po zraku celo četrt ure, ne da bi zganil peruti. Glede na vztrajnost in brzino je znan tudi hudournik. Njegova moč na videz nikoli ne pojema, kajti razen nekoliko nočnih ur je neprestano v gibanju.

Golob pismonoša sicer ni najhitrejša ptica, a na dolgih progah dosega nenavadne poprečne brzine sto in več kilometrov, prekaša torej celo brzi vlak. V ugodnih okoliščinah so golobi pismonoše opravili celo 139 do 145 km na uro.

Po prof. J. Hammerju — elko.

Nevarnost privlači plemenite narave. Te se ne umikajo pred njo, marveč planejo vanjo, zlasti kadar sanjarijo o glorioli v smrti.

Joseph Delarosa

Mehika

Dirt and rags... umazanost in cunje! Tako je neka Američanka iz Milwaukeeja označila prestolnico Mehike. Navzlic temu pride vsako zimo za dva, tri mesece v mesto, o katerem se izraža s tolikim prezirom.

Tudi švicarski potovalec René Gouzy se strinja z mnenjem, da mehiške ulice niso vzorne. Z redkimi izjemami so ozke in po njih se podé na vso silo hrupni tramvaji in avtobusi, umazani da je kaj. Po jako ozkih hodnikih je vse polno lukenj, a tudi poleg tira. Povsod se po zraku ljubko spreletujejo kosci papirja, delajo prepotnikom gloriolo, nato pa padejo na kup nesnage v kotu, ki jo pometaći tu pa tam blagohotno odpeljejo.

Presenečenje za tujca je tem močnejše in mučnejše v mestu, ki šteje nad milijon duš, ako se je tja pripeljal po krasni avtomobilski cesti (carretera). Vendar pa premore prestolnica lepe privoze (paseos), za katere bi jo bila svoj čas zavidala Madrid in Barcelona. Razen tega ima Mehiko čudovit park, poln zelenja in vsakovrstnega cvetja kakor tudi jezerc. V nedogled se razprostirajo zajetni poprovci, pod njimi pa prave grede zimzelena turkizne barve. Tod se vleče miren in tih drevored, imenovan Pesniški. In res — Apolonovi služabniki ne bi mogli zlepa najti prikladnejšega prostora za svoje sadjarstvo. Ondi stoji prikupen vodnjak na proslavo nesmrtnemu piscu Don Kihota. Na dveh bronastih kipih vidiš viteza žalostne postave in zvestega Trebušnika-Panso, v ljubkih vinjetah pa celokupno epopejo Cervantesovega junaka.

Ne daleč od tega srčkanega zakotja se dviga mogočna gmota Čapultepeškega gradu (Chapultepec), potopljenega v zelenilo. To obsežno poslopje brez stavbinskih posebnosti služi za bivališče državnemu glavarju (sedanji predsednik se je odrekal svoji pravici). Cesar Maksimilijan je v svojih 5 ali 6 letih prebil tukaj po več mesecev. Tu vidiš stanovanje, koder se je sprehajala njegova soproga Šarlota zapadla v črno turobo, katera ji je pozneje vzela razum, oziraje se po dolge ure v snežne hribe.

Nebotičnikov prestolnica doslej še ni zidala. Celo v modernih okrajih, koder vlada čistoča, so hiše dokaj nizke, vendar udobne. Na dvorišču (patio) srečaš vodomet, povsem obdan z rastlinami. Tudi znotraj so vile okrašene z bugenvilėjami (bougainvillées), ki kažejo vse odtenke škrlata. Prizor je očarljiv. To vse je privlačno, toda brez krajevne slikovitosti. Lokalni kolorit je treba iskati v predmestjih (barios).

N K

Rekordna palača

Jacques Coeur, najimovitejši človek svoje dobe, ki je mogel posoditi 200 milijonov frankov svojemu kralju, da je pregnal Angleže iz Normandije, si je v Bourgesu postavil sijajen dvorec za 50 mil. frankov. Opremljen je bil z nezaslišanim razkošjem: višek udobnosti je pomenila kopalnica, ki je po vzorcu rimskih term razpolagala s tekočo toplo in hladno vodo, vroči zrak pa ji je mlačnil kamenite ploče v tlaku.

V obširnih hodiščih, obdajajočih častni dvor, je J. Coeur ustvaril prvo trgovsko borzo na Francoskem, kjer so kupčevali s volno, soljo, poprom, bakrom in srebrom. Ondi so bile združene pisarne prve redne plovbene proge med Marseillem in velikimi pristani v Iztoku... Mož, čigar geslo je bilo: »A vaillants coeurs, rien d'impossible« (kdor vaga, temu sreča pomaga), pa ni

privedil kdo ve koliko veselje v svoji velikolepni stavbi. Komaj je bila po 8 letnem delu sezidana, so kraljevega denarničarja številni zavistniki — nevoščljivost nikoli ne miruje — očrnili: da tihotapi, ponareja denar in da je celo poskusil zastrupiti Agneso Sorelovo, kraljevo ljubljeno... Ko je po 3 letih ječe ušel, je organiziral pomorsko odpravo v papeževi službi zoper Turke in 1456. je beden umrl na daljnem otoku.

Njegov двореc v Bourgesu spada med glavne znamenitosti tega mesta, slavnega zlasti po gotski stolnici: nje cerkvena ožka iz barvstih šip imajo tekmece samo v chartreski katedrali in pariški Sainte-Chapelli. Coeurovo palačo, ki je precej let služila za sodišče, je lani obnovil ravnatelj lepih umetnosti po prvotnih osnutkih in jo opremil s pohištvom kakor preprogami XV. stol. Otvoril jo je predsednik Albert Lebrun. Obiskovalci sedaj v njej občudujejo poslopje, dostojno najkrasnejših kraljevskih bivalnic v Franciji. K

MALI OBZORNİK

Samo ošabnost?

Ugleden slovenski kulturni delavec z nasprotni strani nam je poslal pismo, v katerem so tudi naslednje besede:

»V naši zgodovini še ni bilo tako važnega in za našo usodo tako pomembnega trenutka, kakor so časi, ki živimo v njih. Kako malenkostno se zdi na primer ošabno trkanje na naša kulturna prsa v primeri z daljnosežnimi dogodki okoli nas. Kultura je lepa in potrebna stvar, toda kultura sama ne bo rešila velikega vprašanja, od katerega sta odvisna naš narodni obstoj v svobodni državi in bodočnost našega imena v zgodovini evropskih narodov.«

Modest Petrovič Musorgski

Od vseh ruskih glasbenikov, ki so bili pred pol stoletjem nenadoma predstavljeni zapadnemu svetu, je Musorgski (1839—1881) najbolj presenetil in ganil. Vendar njegovo delo je »iz rokava iztreseno,« nepopolno, nekam okorno, poroča Henri de Curzon. A v tem tipanju začutiš takšno željo po ustvarjanju, takega duha, da se takoj vnemeš. Edinstven primer umetnika, »orača ledine«, kakor se je naš stoletnik sam nazval, neodvisnega tvorca, ki je zamedel vsak nauk, vsako tehniko. Musorgski, katerega je Balakirev pognal v skladanje, kakor bi ga bil vrgel v morje (pa naj si tudi utone), se je najprej lotil Flaubertove »Salambe« (1863). To je bilo brezlično, vendar polno velikih stvari, ki so pozneje prešle v glasbeno dramo

»Boris Godunov« in drugam. Poprijel se je bil Gogoljeve komedije »Ženitev« (1868), izvirne in zabavne. Obtičala pa je v prvem dejanju, ker ga je zamikal Puškinov »Boris G.«, znan v izkrivljeni predelavi Rimskega Korsakova. Ta je preonegavil poleg drugega še »Hovanščino«. V tej dobi so nastale stvarce, tako značilne za rusko hišo: Detinska izba, Mrtvaške pesmi in plesi, Slike z razstave... Med nedovršenimi zasnutki stoji »Soročinski semenje«.

Glavni predstavnik petorice se je čedalje bolj samil v borbi za ostvaritev svojih osnutkov. Spričo pomanjkanja in razočaranj se je močno zakončal (s' encognacquit, kakor so rekali njegovi tovariši), ter ugasnil 16. III (Herderjev Leksikon, ki mu ime poudarja na prvem zlogu, navaja dan smrti 28. III. 81). Nekdo je srečno označil njegovo glasbo: »samohotna (spontana) kakor narodna pripovedka«. Čist, neomadeževan odmev njegovega plemena, ki ga je treba ljubiti. N. K.

Stanislav Wyspianski

Pred 70 leti (15. I. 1969.) se je v Krakovu rodil skromnemu rezbarju sinček, brat Leonardu da Vinciju ali Michelu Angelu, saj je bil mali že v mladosti popoln umetnik: pesnik, dramatik, slikar, steklar, ozaljševalec. Po čudovito plodni dobi je preminul star šele 38 pomladi.

Odrasel v Krakovu, muzejskem mestu poljske umetnosti, ob znožju slavne-

ga Wavela, se je bolehní, molčeči mladenci lotil pisati z 19 leti: pesnitev, zgodovinsko dramo. Hodi v šolo lepih umetnosti, proučuje zgodovino Poljske. Zdaj prijemlje za pero, zdaj za čopič. Tako pojde do konca dni. L. 1890. krene v severno Italijo, Francijo, Nemčijo. Od 1893-94. biva v Parizu, obišče Chartres, Reims, poseča češkega slikarja Alfonsa Mucho, P. Gauguina, C. Mauclaira. Prežet s spomini se vrne v Krakov, od koder se ni več umaknil, dokler ga niso 1907. odnesli v Skalko, eno narodnih svetišč v njegovem rodnem mestu.

Wyspiański je v znatni meri poživil knjižno umetnost v svoji domovini. 1897 je pričel izhajati obzornik *Zycie* (Zivljenje), glasilo takratne mladine. Takoj v početku je objavljalo risbe Wyspianskega. Ko je prispel v Krakov pisec Stanislaw Przybyszewski, je dal listu silen razmah. Spoznavši veličino Wyspianskega, mu je izročil umetniško vodstvo »Zycia«.

Slike na steklu, ki jih je zapustil bogonarjeni mož, pričajo o izrednem smislu za barvo, a tudi na platnu je znal pričarati prav osebné pokrajine. Obnovil je grafično umetnost in bil steber prerodu dekorativne umetnosti. Vodja poljske neoromantike je spisal nekaj dram iz grške starine: *Meleager*, *Odi-sejev povrat*, *Ahil*, dalje rapsodije o Boleslavu in Kazimiru Velikem Z narodnimi vprašanji se bavijo: *Warszawianka*, *Noc listopadowa* in alegorično-fantastična drama *Wesele* (svatba), najvidnejši umotvor novejšega poljskega pesništva.

Bolj ko njegova stekla in platna so znana na zapadu njegova dramska dela, ki jih je pofrancozil Adam Lada in so izšla v Parizu: *Protésilas et Laodamie* (1913), *Les nocés* (1917), *L'anathème*, *Les juges* (1925). *Les nocés* (ženitovanje) je igral v Parizu poborniški, avantgardni oder l. 1923.

Ob 30 letnici njegove smrti so po raznih krajih počastili spomin pokojnega scenografa in režiserja, tako na pr. v avli ženevskega vseučilišča. Pri nas njegovo ime ni povsem neznano, prikazal nam ga je V. Molé. nk

Moda je trinog, ki se mu modtrijan posmehuje in se mu pokori.

Ambrose Bierce

Star grob

Prof. Montet, z univerze v Strasbourgu, je odkopal v starem mestu Tanis — okoli 20 km od Zigaziga — rakev kralja Pensennesa iz 22. dinastije. To je bil Salomonov tast. Poleg kraljeve grobnice sta ležala dva okostnjaka in nekaj biserov. D

Najdaljša električna železnica

Najdaljša elektrificirana železna proga v Evropi drži iz Pariza v Irun: 824 km. Zadnji odsek — med Angoulémom in Bordeauxom — lani še ni bil v prometu. Elektrifikacija francoskih železnic se je pričela l. 1923. in znaša sedaj 3.520 km. Pred Francijo stoji Italija, katere omrežje znaša 3.800 km. Nemčija izkazuje 3.261 km, Švedska 2.900, Švica 2.350, Anglija pa 1.000 km. k

Prebogati knezi

Britska statistika trdi, da indski imperij premore 695 vladarjev, namreč 500 brahmanistov ter okoli sto muslimanov, samih milijarderjev. Največ imata pod palcem radža v Barodi (pa ne Prešernov Zlahtni gospod Barodá) in v Patiali, ki sta baje večkratna milijarderja. Protokolarni pomen teh kraljev se naznanja s številom topovskih strel, s kakršnimi jih pozdravlja podkralj Indije, kadar potujejo v Delhi. nk

Rod umira

Beli nosorogi, svoje dni mnogoštevilni po osrednji Afriki, po Mozambiku in južno od reke Zambezi stojé pred popolnim zatorom. Najti je samo še nekoliko poslednjih primerkov, potisnjenih v Abesinijo in južno Afriko, namreč v zaščitenó ozemlje Hluhluwe. Bati se je, da se bodo beli nosorožci zatekali v predele, koder jih utegnejo lovci podreti. k

Verska statistika

Cerkvene oblasti vseh veroizpovedi v Ameriki si čestitajo na znaten prirastek vernikov. Od 129.818.000 prebivalcev štejejo danes 63.848.094 zvestih ovčic nad 13 leti vpisanih v razne cerkve-

ne občine, torej 754.138 več ko lani. Odstotek pobožnikov se je pomaknil od 59,25% na 59,9%. d

Dolgo ime — prazna mošnja

Pred meseci je prišla v zavetišče za uboge v Madridu 80letna siromašna vdova: donja Maria de los Dolores Tellez Girón y Domíné, grofica Beneventska in vojvodinja Gandijska, edina hči trinajstega vojvode Osunskega. Bratranec njenega očeta je bil slaven general, ki ga je kraljica Izabela poslala na Rusko l. 1850. kot veleposlanika. Bil je bajno bogat. Za neko zakusko na svojem poslaništvu je, kakor se pripoveduje, naročil iz Andaluzije poln vagon porezanih cvetic. Drugič zopet je priredil neki ruski knežni pojedino, pri kateri je bilo vse posodje iz zlata. Po kncšanem slavlju je dal vse te posode zmetati v Nevo, da ne bi nikdar in nikoli več služile kaki manj krasni ženski. nk

Pes, ki piše

Svoj čas smo slišali o konjih računarnih in učenih kužkih. A zgodba z Bonijem, 4 in polletnim škotskim terrierjem je še izrednejša. Saj Bonij zna ne samo pisati, marveč tudi umuje, to pa včasih kaj prebrisano. Njegov gospodar, Gino del Mar, z Milana, ga kedaj vzame s seboj v gostilno. Švicarski novinar R. B. ga je spoznal v romanskem restavrantu, kjer je Bonijev lastnik povedal njegovo zgodovino:

Se čisto mlad je Bonij kazal izredno živahnost in naglo razumevanje. Počasi sem ga vadil, da mi je služil. »Pojdi po mojo palico!« — in žicalca mi prine-

se trstiko. — »Kam za vraga sem dejal svoje ključe?« — in Bonij navihano odpre gobec in jih položi na tla. — Neki dan mi je šinilo na pamet, da bi naučil bevskača abecedo. Napravim lesene črke različnih barv. Skozi 4 mesece se četveronožec uči vsako jutro po četrt ure. S skrajnm potrpljenjem in prijaznostjo... pa tudi z obilnimi zavojčki prepečenca... sem lajavca navadil pisati. — »Kako ti je ime?« — in kužek poišče med lesenimi pismenkami, ki leže razmetane po podu, naslednje: B. O. N. I. — Pomolim mu sliko mačke in Bonij hitro sestavi ime: G. A. T. O. Naš terier namreč uporablja fonetičen pravopis: gato nam. knjižnega: gatto. Mesec julij mi predoči: lullio, namesto: luglio. Človek bi menil, da izvrstna dressura in nenavaden spomin omogočata moj uspeh. Ne, kajti pes sklepa. Zna vam povedati vreme, označiti barvo predmeta ali obleke, ki je nikoli ni videl, zapisati lastno ime, ki ga sliši prvič.

Dopisnik dnevnika Journal de Genève je bil priča improviziranemu prizoru, kjer je vsaka prevara (truquage) nemogoča. Bistri pes je čul ime ene od prisotnih oseb in pol ure pozneje ga je napisal. G. del Mar je šel še dalje. »Kako napraviš, da se pomeniš z drugimi psi?« — Bonij zabeleži: »segní« (z znaki). — »Kako rečeš da?« — Bonij zapiše: »oreccie« (z ušesi). In res, človek lahko opazi, da kužej na rahlo napne uhlje naprej, jih potlej razmakne ter jih urno približa. Kadar hoče reči ne, jih potegne nazaj in pri tem vrti z njimi. Naposled ume Bonij izraziti svoje želje. Če je seja le predolga, se lahko vidi, da je pes nekam čemerem. »Ali ne maraš več pisati?« — Ne! — »Kaj pa bi rad?« — Bonij prebrska leseno azbuko in sestavi: »andar via« (oditi).

N K

Naročniki in čitatelji!

Tvrdeke, katerih oglase prinaša revija »Življenje in svet«, so v vsakem oziru priporočljive. Zato krijte svoje potrebe pri njih. Pri vseh naročilih se sklicujte na »Življenje in svet«, tako boste koristili sebi in svoji reviji!

Jutranja kava

Ob sedmih moramo biti v pisarni ali na delu, torej lahko vstanemo četrť ure po šestih, ostane nam kakšnih dvajset minut za to, da se umijemo in oblečemo in potem še nekaj časa za kavo. Ali smo si to jutranjo kavo prav za prav zaslužili? Ali smo zelo lačni? Običajno zlijemo kavo kar vase, ker je pač takšna navada.

Jemo prav za prav zato, da si obnovimo porabljene snovi v telesu. Poraba ponoči pa je najmanjša, tako da bi bila obnovitev v zgodnji uri za poprečnega človeka odveč. Dobro rejeni ali pa celo debeli ljudje, ki mnogo sedijo, se zajtrku lahko odrečejo, kar bo samo njihovemu zdravju v korist. Rajši naj bi vzeli s seboj nekaj sadja, da ga pojedjo, ko si ga bodo zaslužili z delom ali vsaj s hojo do dela. Samo za slabotnejše, slabo rejene ljudi ima jutranji zajtrk nekaj pomena. Namesto kave pa naj bi si privoščili rajši redilno hrano, sok, kakao, močnato jed ali podobno. zdr

Blagodat

za

občutljivo

kožo

ELIDA

TOALETNA MILA

Plačujte točno naročnino!

SANATORIJ V MARIBORU

Tyrševa ulica 19
Telefon 23-58

je najmoderneje urejen za operacije. Zdravilni aparati: ENTERO-CLEANER za črevesne kopeli; DIATERMIJA za električno pregrevanje v globini; TONIZATOR za poživiljanje udov; ŽARNICA 'HALA' za akutna vnetja; VIŠINSKO SONCE za obsevanje. Oskrbnina:

I. razred 120 din, II. razred 80 din na dan.

Priporoča se

Štefan Kraut

carinski posrednik

v Mariboru, Aleksandrova cesta 51
(nasproti gl. kolodvora) Telefon 23-03

V carinsko špediterski stroki sem si pridobil v teku dvajsetih let bogatih izkušenj, zato vam lahko najboljše postrežem. Informacije dobite brezplačno

Najbolj radioaktivno kopališče v srednji Evropi (467'03 Machovih enot) z mineralno vodo 59'3° C. Znamenite blatne kopeli z originalnim blatom (šoto)

**Banovinsko
zdravilišče**

TOPUSKO

Kopališčna sezona se prične prvega aprila in traja do konca oktobra. Glavna sezona od petnajstega junija do enaintridesetega avgusta

**DUBROVAČKA PLOVIDBA A. D.
DUBROVNIK**

Brzjavi: „Dubroplov“ — Dubrovnik

Potujte na jugoslovansko riviero

preko **Sušaka, Benetk in Splita**
v Crikvenico, Rab, Šibenik, Hvar, Makarsko, Korčulo,
Dubrovnik, Hercegnovi, Kotor in Budvo
z luksurioznimi parnikl „Kralj Aleksander I“ — „Kumanovo“
„Dedinje“

Brze proge: od 1. aprila do 15. oktobra

Odhod iz Benetk: torek in petek ob 24.00 uri.
„ „ Sušaka: sredi in sobota ob 16.00 uri.
„ „ Splita: četrtek in nedelja ob 9.45 uri.
torek, sredi in nedelja ob 21.00 uri

Povratek iz Dubrovnika: ponedeljek in četrtek ob 8.00 uri
petek in nedelja ob 22.30 uri

Turistična prog: od 15. maja do 30. septembra

Tedenska sedemdnevna potovanja iz Benetk in Sušaka do Kotora in nazaj.
Odhod iz Benetk v nedeljo ob 22.00 uri, iz Sušaka v ponedeljek ob 10.30
uri, povratek iz Dubrovnika v petek ob 2.00 uri

Informacije in brezplačni prospekti se dobe pri potniških uradih ali pri
ravnateljstvu družbe v Dubrovniku

Priporoča se KNJIGOVEZNICA

Ivan Bonač

Ljubljana, Knafljeva ul. 2.

